

2022-07-06

Remissvar

Skydd av unionen och dess medlemsstater mot ekonomiskt tvång från tredjeländer

Svenskt Näringsliv företräder drygt 60 000 små, medelstora och stora företag. Dessa är organiserade i 50 bransch- och arbetsgivarförbund.

Grundinställning

Svenskt Näringsliv ser med oro på förslaget om att införa detta instrument. Vi förstår den bakomliggande orsaken och behovet av att stärka EU:s möjligheter att "försvara sig" i en värld där inte alla länder spelar efter spelreglerna. Vi är därmed inte direkt emot förslaget men ser flera frågetecken och orosmoln och skulle vilja begränsa förslaget på flera sätt.

Behovet av detta instrument

Vi ser en värld där handels och säkerhetspolitik flyter samman, och ser detta huvudsakligen som en negativ utveckling. Utvecklingen innebär att företagen och deras affärer i högre grad blir spelbrickor i ett större geopolitiskt spel där olika handelsrestriktioner införs för att skada sina antagonister och där detta fördyrar, försvårar eller rent av stänger handelsmöjligheter. Det är inte protektionism i traditionell bemärkelse utan snarare att säkerhetshänsyn väger tyngre än handelsintressen.

Samtidigt har vi full förståelse för, och ger vårt helhjärtade stöd till, ekonomiska sanktioner när de införs som i rådande läge gentemot Ryssland. Detta förslag innebär dock att den typer av sanktioner kan komma att användas oftare än idag, för mindre problem än idag.

EU-kommissionen skulle troligen helst inte vilja ha ett instrument som detta, i en multilateral världsordning med ett fungerande WTO och med lägre konfrontationsnivå än idag skulle det inte behövas. Men nu är vi inte där längre och i det läget har kommissionen uppenbarligen gjort bedömningen att ett instrument av detta slag behövs. Vi gör samma

grundbedömning, EU måste kunna försvara sig mot handelspolitiska aggressioner i de fall som WTO och andra internationella fora inte fungerar som avsett.

Att slå mot ett lands företag kan vara ett sätt att utöva påtryckningar. Det är därför viktigt att instrumentet även kan hantera situationer där företag straffas av en trejdelsregim för att de följer EU:s lagstiftning. Tredje land ska inte kunna agera mot europeiska företag bara för att de exempelvis följer framtida due diligence lagstiftning.

Många av de åtgärder som tredje land kan ta till mot företagen kan vara dolda med oklar avsändare och ej uppbackade av officiella beslut. Det är av stor betydelse av denna sorts påtryckningar, exempelvis cyberattacker, kan hanteras med instrumentet, så att instrumentet inte bara kan möta formella påtryckningar. I annat fall kan det inte användas i de fall där påtryckningarna kan förväntas bli hårdast framöver. Detta kommer dock inte göra det lättare att använda instrumentet då bevisbördan i dessa fall till sin natur är svårare än när man kan peka på lagstiftning. Men icke desto mindre måste instrumentet för att ha betydelse omfatta dessa gråzonsåtgärder.

Process

Instrumentet kommer till sin natur att behöva användas på en case by case basis. Det kommer uppstå situationer där man behöver avgöra om det har förekommit påtryckningar och hur allvarliga de varit och om det finns anledning att använda instrumentet eller ej. Dessa beslut kommer bli svåra och kräva avvägningar mellan politiska och ekonomiska intressen. Att hävda, som kommissionen gör, att detta är ett rent handelspolitiskt instrument och inte ska användas för säkerhetspolitiska situationer håller inte. Detta lär flyta ihop.

Liggande förslag ger för stor makt till kommissionen. Visserligen ska det konsulteras med olika intressenter men själva beslutet om att aktivera instrumentet och vilka handelspolitiska åtgärder man sätter in ska tas av kommissionen på ett sätt som kräver att en stor majoritet medlemsländer aktivt måste sätta sig emot förslaget för att stoppa det.

Detta handlar inte om att misstro kommissionen. Vi utgår ifrån att den kommer göra sitt bästa för att förhandla med det land man anser utövar påtryckningar mot EU och att man samtidigt kommer konsultera olika intressenter inom EU om vilka mått och steg som är lämpliga att ta om en lösning inte går att få till stånd. Men det är likväl för stor makt att ge kommissionen, särskilt med tanke på alla de åtgärder de kommer ha i sin verktygslåda (se nedan). Vem vet vilka som sitter i kommissionskollegiet nästa gång för övrigt?

Här har vi det första av våra två konkreta förslag. Vi föreslår att beslutprocessen kring detta görs om så att medlemsstaterna får större möjlighet att påverka processen (dock utan att ge något land veto, vilket är viktigt). Det bör krävas aktivt stöd från en majoritet av medlemsstaterna för att aktivera instrumentet. Passiv acceptans ska inte räcka.

Åtgärder inom ramen för instrumentet

Förslaget skapar en stor verktygslåda av åtgärder som kan sättas in mot landet EU hamnat i konflikt med. Med tanke på att varje potentiell situation där detta instrument kan komma att användas kommer skilja sig mot andra situationer är detta rimligt. Att begränsa instrumentet till att enbart omfatta exempelvis tullar vore att göra det tandlöst i situationer där en tull inte skulle åsamka motparten de problem men vill åsamka dem. Vi förstår behovet av andra typer av åtgärder som åsamka motparten sådana kostnader att de väljer

att avbryta sina påtryckningar. Det kan röra sig om olika slags ekonomiska sanktioner och restriktioner för FDI eller förbud för handel med viss teknik.

Dock är den föreslagna verktygslådan alldeles för stor, det förefaller vara så att den endast begränsas av vilka legala och praktiska möjligheter EU faktiskt har att införa åtgärder. Den faktapromemoria (2021/22:FPM64) som UD tagit fram om instrumentet redogör på ett förtjänstfullt sätt över alla de olika åtgärder som kan tas till, men den är troligen ändå inte fullständig.

En sådan lång lista åtgärder, som kan användas av kommissionen så pass relativt lätt, skapar stora osäkerheter för de företag inom EU som bedriver handel med omvärlden. Om detta instrument används några gånger och det blir tydligt att kommissionen fått denna nya rätt att göra nästan vad som helst så får det en avkylande och negativ effekt på alla de företag som vill ha förutsägbara handelsvillkor istället för risk för att spelplanen radikalt ändras plötsligt.

Forskningen visar tydligt att frihandelsavtalens största betydelse ligger i den förutsägbarhet de skapar för företagen. Detta instrument kan leda till precis motsatsen.

Vårt andra konkreta förslag gäller därför åtgärdslistan. Den bör kortas ner och tydliggöras så att det framgår exakt vad kommissionen kan göra (och därmed också vad den inte kan göra). Det skapar större förutsägbarhet för företagen när man ser vilka risker som finns (och vilka som inte finns).

Konkret bör åtgärder som innebär immaterialrätten inte ingå, immaterialrätt är äganderätt och ska skyddas. EU-företag är i stort behov av skydd för immaterialrätt på tredjelandsmarknader och då ska vi inte undergräva den på hemmaplan. Inte heller ska regulativa beslut politiseras. Med det menar vi att beslut om sådant som exempelvis kemikalier, dataskydd och hälsofarliga produkter ska tas baserat på de faktiska omständigheterna och inte ta hänsyn till eventuella konflikter inom ramen för detta instrument. Om vi åsidosätter denna viktiga princip har vi slagit in på en farlig väg där opartisk vetenskap inte längre är grunden för regleringarna. Då har vi skadat vår rättsstat.

Slutsats

Vi vill med detta remissvar framföra vår oro för att instrumentet ger kommissionen för stor makt över en för stor verktygslåda och vi önskar se makten minskad och verktygslådan krympt. Ett mer demokratiskt förankrat instrument med en mindre, men avskräckande och tydlig, verktygslåda är att föredra framför att öppna Pandoras box.

Henrik Isakson
Policyansvarig handelspolitik